

TYGODNIK

PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Piątek, 30 Listopada
12 Grudnia.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem: do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztańtu, lub do xięgarni Smirdina; w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego i w Biurze informacyjnym w Wilnie; w xięgarni Zawadzkiego; nadto we wszystkich Poczłowych w kraju urzędach.

Cena Roczna: w Rosyi, s pocztą, a w słoicy, z noszeniem do mieszkań, 50 rub. as. Półroczna, 25 r. ass. Bez pocztly, dla odbierających w xięgarni Smirdina: Roczna, 45 r. as. Półroczna, 25 r. as. Dla Królestwa Polskiego: Roczna, 55 r. Półroczna, 28 r. ass.

Tygodnik Petersburski będzie wychodził w roku przyszłym bez żadnej zmiany w dotychczasowym układzie i cenie. Osoby, życzące prenumerować to pismo na rok 1835, proszone są o wczesne zgłoszenie się.

Wiadomości krajowe.

Petersburg 29 Listopada.
11 Grudnia.

NN. CESARZ i CESARZOWA ICHMOŚĆ przybyli w zupełnym zdrowiu z Berlina do tutejszej stolicy wieczorem 26 bież. m. J. C. W. W. X. NASTĘPCA-CESARZEWICZ przyjechał tu w przeszłą Sobotę, 24 bież. miesiąca.

— Przez rozkaz dzienny CESARSKI z dnia 17 b. m. w twierdzy Nowojeorgiewsku, (Modlinie), liczący się w artyleryi Jenerał-major *Bontems* otrzymuje urlop na cztery miesiące.

Przez dodatek do tegoż rozkazu, N. CESARZ Jmć, w czasie pobytu SWEGO w Warszawie, z ukontentowaniem zauważawszy w tém mieście odznaczający się we wszystkim porządek oświadcza za to zupełną wdzięczność Warszawskiemu Wojennemu Gubernatorowi Jener-adjutantowi *Pankratjew* 1, i MÓNARSZE zadowolenie sprawującemu obowiązki Wojennego Jenerał-policemajstra czynnej armii Jenerał-majorowi *Storożenko*, Warszawskiem zaś policyantom rang nieoficerskich, N. PAN daruje po rublu, funkcje ryby i po miarce wódki na każdego.

— Przez Reskrypt CESARSKI z d. 11 b. m. w Berlinie, Jenerał porucznik, Prezes Audytoryatu pełnego 1ej armii *Bielogradzki*, za długą i nader gorliwą służbę mianowany kawalerem orderu Św. Anny 1ej klasy s koroną.

— 22 b. m. umarł tu w Petersburgu Dyrektor Wojskowo-naukowego Komitetu Ministerstwa Wojoj, Jenerał-artyleryi Jan, syn Gregorza, *Gogel*.

Wiadomości zagraniczne.

Berlin 30 Listopada. Król Jmć ozdobił znakami orderu Orła czarnego xcia Alexandra Niderlandzkiego, syna J. K. M. xięcia Oranii.

— J. K. M. mianował nadto kawalerami orderu Orła Czerwonego 1 klasy Jenerał-adjutantów N. Cesarza Jmci Rossyjskiego *Adlerberg* i *Kawelin*; kawalerem tegoż orderu 2 klasy, z gwiazdą, jenerał-majora *Mansurow*, z Orszaku J. C. M., i kawalerem tegoż orderu 3 klasy kapitana jazdy hrabię *Tołstoj*.

— Król Jmć mianował też kawalerami orderu Orła Czerwonego 2 klasy, z gwiazdą, nadwornych lekarzy J. C. M. rzeczyw. radców stanu *Arendt* i *Crichton*, i sekretarza N. Cesarzowej Jmci Rossyjskiej rzecz. radcę st. *Chambeau*.

Londyn 26 Listopada. Rada tajna na posiedzeniu swojem w d. 20 b. m. postanowiła odroczyć parlament do d. 18 Grudnia, i odroczenie to oznajmionem zostało 25go w bibliotece izby parów, przez komissarzy Królewskich: lordów *Lyndhurst* i *Hill* tudzież hr. *Rosslyn*.

— Lord *Lyndhurst* mianowany został lordem Kancelrzem, i złożył już na ten urząd przysięgę. Piastował on już dawniej tę godność.

— Dzienniki nie nie oznajmują nam nowego o dalszym składzie ministerstwa lorda *Wellington*. Wszystko zdaje się zależeć od zgodzenia się lub odmówienia P. *Roberta Peel*, którego odpowiedź najmniej zabawić musi w drodze dni 15.

— Lord *Jan Russell*, sir *John Cam Hobhouse* i lord *Brougham* złożyli Królowi Jmci pieczęcie swoich urzędów.

dów. Z wielkich urzędników Dworskich podali się do dymisji hr. Errol, lord Falkland i żę Devonshire.

— P. John Bidwell, niedawno mianowany pod-sekretarzem wydziału spraw zagranicznych, zawiaduje dziś sam jeden wszystkimi sprawami tego ministerstwa.

— 19 t. m. wyprawiony został rozkaz odwołujący margrabię Wellesley z urzędu namiestnika Irlandyi. Według wiadomości z Dublinu, tegoż dnia dochodzących, margrabia Wellesley, z lordem Kanclerzem Irlandyi lordem Plunkett i adwokatem jeneralnym P. O'Loghlin, podali się już byli do dymisji. Następcy ich nie są jeszcze wiadomi.

— Hrabia Derby mianowany został lordem namiestnikiem hrabstwa Lancaster; zaś P. F. Booth, który dostarczył był wszystkich kosztów na wyprawę kapitana Ross i na cześć którego kapitan Ross nazwał jedną z odkrytych przez się ziem Boothia, wyniesiony został na godność Baroneta.

— Oto, jest szczególny styl w jakim się gazeta *Times* wyraża w przedmiocie dwóch zgromadzeń londyńskich mieszkańców:

«17 b. m. odbyły się dwa małoznaczne zgromadzenia krzykaczy, s których pierwsze zebrało się w Guildhall, s powództwa niejakiego jegomości pana Riszarda Taylor, jednego z najbardziej litości godnych stronników ex-Kanclerza Brougham. Celem jego było żądać od lorda Mayora zgromadzenia rady municypalnej, któreby rozstrzygło czyli należy podać Królowi adress, z wyrażeniem *powszechnej trwogi*, w jaką usunięcie ostatniego ministerstwa wszystkich mieszkańców Londynu wprawiło. — Ale gdzie są ślady tej *powszechnej trwogi*?! W jakimże zakątku, w jakiej kryje się dziurze?! — Drugie ze wspomnianych zgromadzeń, czyli raczej próżne usiłowanie zgromadzenia w szynku pod Kotwicą i Koroną, nie warto ażebyśmy o niem mówili. Głównym aktorem tej farsy był sławny doktor Warder, s P. C. Buller, którzy mają się za wielkich ludzi i są nimi w rzeczy samej do tyła o ile trzeba dla perorowania do kilkunastu gapiów, których tam ciekawość ściągnęła, lecz którzy nie znaleźli się w dostatecznej liczbie dla odkrycia jakichkolwiek narad. i t. d.»

— Irlandya znowu przedstawiać zaczyna okropny obraz fermentacji wewnętrznej. Wszystkie dzienniki napełnione są opisami morderstw i wszelkiego rodzaju gwałtów, i odwołany właśnie margrabia Wellesley ujrzał się był przymuszonym do wprowadzenia w użycie bilu o powściągnięciu rozruchów w baronii Clanwilliam, znacznej części baronii Kilmemanagh i w hrabstwie Tipperary. W tymże czasie wprowadzony został w użycie nowy bill o dziesięcinach, wniesiony przez dawnego namiestnika Irlandyi lorda Stanley, i liczne oddziały wojsk przebiegają kraj we wszystkich kierunkach, dla zapewnienia mu mocy obowiązującej. P. O'Connell, korzystając s tych zamieszania, występuje znowu z dawnymi projektami zerwania unii parlamentowej.

Lord Brougham, były W. Kanclerz, wyjechał na stały ład.

— Wczora, śród giełdy, która więcej niż zwykle napełnioną była, niejaki Prince napadł gwałtownie na P. Rothschild i mocno go obił pejczem, wprzod nim syn tego ostatniego, przybiegłszy na pomoc, zdołał napastnika schwycić i oddać w ręce policyi. Przypadek taki na giełdzie jest prawie niesłychanym. Wszyscy pośpieszyli z oświadczeniem skrzywdzonemu bankierowi ubolewania nad tą przygodą.

— Order Podwiązki, który zaważował po śmierci lorda Spencer, nadany został przez Króla xięciu *Crafton*.

Paryż 26 Listopada. Postanowieniem Królewskim z d. 22 b. m. admirał Duperré, o którym mowiono iż ministerstwa nie przyjął, mianowany został ministrem marynarki.

— P. Dode de la Brunerie nie przyjął ofiarowanego mu urzędu pod-sekretarza stanu w wydziale wojny. Powiadają teraz iż urząd ten ma być rozdzielony na dwa oddziały, s których jeden zawiadować będzie częścią materialną, drugi zaś osobami. Pierwszy poruczony ma być P. Martineau des Chenetz, drugi generałowi Schneider.

— Goniec wysłany z Londynu do P. Roberta Peel przejeżdżał przez naszą stolicę 17 b. m. Sir Robert znajdował się podówczas w Wenecyi, teraz zaś znajdować się ma we Florencyi, gdzie go goniec zastanie. Jeśli choroba żony dozwoli mu niezwłocznie w drogę się puścić sir Robert stanąć może w Londynie za dni dziesięć.

— Wiadomości bezpośrednie z Lizbony dochodzą 1 b. m. W całym kraju panuje zupełna spokojność. Królowa Jmć, w celu protegowania nauk i literatury narodowej, utwierdziła 20 Października statut Akademii Nauk w Lizbonie. Plan reformy kościelnej przedstawiony został izbie deputowanych, w postaci projektu do prawa. Projekt ten oznacza miejsca rezydencji arcybiskupów Kościoła. Największa płaca prałatów, wyjąwszy Lizbońskich, nie ma przenosić 12,000 crusados; najmniejsza zaś płaca plebanów nie ma być niższą nad 200,000 reis. Ci ostatni sami odtąd koadjutorów swoich opłacać mają.

— Z doświadczeń czynionych w la Fère; dla sprawdzenia użyteczności lawetów z lanego żelaza pod działaniem przekonano się, iż lawety te wytrzymują najsilniejsze trzęsienie podczas przejeżdżania galopem po brnkach, i że nawet nigdy się nie łamią w przewracaniu ich i padaniu na różne strony. Lecz z innej strony okazało się iż, trafione od kul, łatwo się kruszą i rozsypują do kula szczątki, które, jak kartacze, wielkie wyrządzać mogą szkody w otaczających; w skutek czego wniesiono iż mogą korzystnie zastąpić drewniane lawety tylko w kazamatach, gdzie są od ognia nieprzyjacielskiego zabezpieczone.

— Gazety Madryckie dochodzące 15 b. m. ogłaszają wyrok Królewski mianujący don Manuela Llauder ministrem wojny, na miejsce P. Zarco del Valle.

— Gazeta Madrycka z dnia 12 b. m. ogłasza wyroki mianujące generała Mina Wice-Królem Nawarry, zaś jenerała Caratalla jeneralnym dowódcą prowincyj Baskich, pod rozkazami Miny. Uważają iż mianowanie jenerała Mina przeciwne jest przywilejom Królestwa Nawarry, które chcą iżby Wice-Królem nigdy nie był krajowiec i ażeby tenże nigdy nie wyjeżdżał s Pampeluny; kiedy tymczasem jenerał Mina jest rodem z Nawarry i s powodu czelnego dowództwa nad czynnem wojskiem nigdy stale w Pampelunie mieszkać nie może.

— Rząd Hiszpański posyła jenerałowi Mina 14 batalionów świeżego wojska starych żołnierzy, prócz 5,000 gwardyi narodowej, która tamże wyciągnąć miała. Przednia straż wspomnianych batalionów stanęła już w Vittoria.

— Wszystkich oczy z niecierpliwością zwrócone są na działania jenerała Miny. Lecz odezwy jego powszechnie znajdują nazbyt szumnemi. Jedną z nich zaczyna się słowami: «Wsiadłem na koń, ruszyłem, i rokoszanie znikli.» Sam Napoleon nie przemawiał tak w najświetniejszej epoce swoich zwycięstw.

— 24 b. m. sąd izby parów zebrał się po raz pierwszy dla sądzenia oddanej mu sprawy osób oskarżonych o rozmaite występki polityczne i rozruchy jakie miały miejsce w Paryżu, Lyonie, Châlons sur Saône i t. d. Oskarżonych jest ogółem 309 osób. Po odczytaniu listy członków sądu, których zebrało się 159, przystąpiono do słuchania sprawozdania P. Girod de l'Ain. Ten rozwinął na przód historią wszystkich stowarzyszeń politycznych, związanych w skutek rewolucyi Lipcowej, i dowodził iż po porażce poniesionej w Czerweu wszystkie te stowarzyszenia złąły się w jedno s towarzystwem Praw Człowieka. Wszedł w szczegóły organizacyi tego towarzystwa; wliczał nieporozumienia wewnętrzne jakie niem kolejno miały, i dowodził iż stronnictwo czynne, zgnębione w Paryżu, w Czerweu, przeniosło ognisko swoich czynności do Lyonu.

Czytanie tegoż raportu ciągnęło się nazajutrz, 25go. Zaledwie 4 godziny czasu wystarczyły na odczytanie sprawozdania o rozruchach Lyonskich. P. Girod de l'Ain wykladał w niem z największemi szczegółami wszystkie czynności powstańców. Atoli w ich liczbie cytuje tylko 62 rodem z samego Lyonu. Resztę składali sami cudzoziemcy: anglicy, polacy, włosi.

— Piszą s Tripoli: «Okręt *Palinure* stał ostatnimi dniami w zatoce Tripoli z jedną korwetą angielską, gdy ukazał się przed nimi jakiś okręt austriacki. Krajowcy niechcieli go wpuścić. Lecz dowódzca brygu francuskiego usilnie domagał się tego, przywodząc iż handel s Tripoli miał być wolnym dla wszystkich narodów, s którymi regencya nie zostawała w wojnie i oświadczywszy że s tego powodu bierze okręt austriacki pod swoją obronę.

«Baterye nadbrzeżne dały natychmiast ognia do okrętu austriackiego, i okręt *Palinure* odpowiedział im podobnie wystrzałem ze wszystkich dział swoich. Lecz wypadek ten nie pozwolił dowódczy jego bawić dłużej na tych brzegach. Odpłynął on niezwłocznie do Francyi, dla zdania sprawy ze swego postępku rządowi. Naruszenie to prawa narodów jest krokiem nieprzyjacielskim, który prędkiego wymaga zadość-uczynienia.

— Okręt francuzki *Jeanne d'Arc*, wiozący 350 żołnierzy francuzkich, wracających ze służby portugalskiej, rozbił się u przylądka Finisterre, i zatonął s całą prawie osadą.

— Wszystkie wiadomości z nad granic Hiszpańskich zgadzają się w doniesieniach o złym stanie wojsk nad którymi generał Mina dowództwo objął. Wynoszą one ledwie 15,000 ludzi, chociaż podług raportów mają wynosić 25,000, kiedy tymczasem wojsko Zumalacarréguy nader się w ostatnich dwóch miesiącach wzmogło. Zumalacarréguy ma dzisiaj 34 batalijony, s których 18 liczą po 750 ludzi, 5 po 900, 3 po 800, reszta zaś po 400—500 ludzi. Jazda jego składa się z 1179 koni, a artyllerya z 6 dział połowych. Całe jego wojsko, pomimo najśroźszych zakazów dostarczania mu żywności, opływa we wszystko, wojsko zaś Królowej przymuszonem jest sprowadzać sobie żywność s Francyi.

LITERATURA NIEMIECKA.

(Jarmark Wielkanocny w Lipsku.)

Tegoroczny katalog książek przywiezionych na wielkanocny jarmark w Lipsku zawiera tytuły wielu dzieł waż-

nych i pożytecznych. Imiona dawnych koryfeów Literatury Niemieckiej coraz się przeradzają; a w natłoku nowo występujących pisarzy, trudno rozpoznać kto ich zdoła zastąpić. — Gdyby w oceanie terazniejszej Niemieckiej Literatury, trzeba było wykazać stały i pewny kierunek; możnaby powiedzieć, że nauki Empiryczne, Techniczne, Historyczne i te co się tyozą przyrodzonych rzeczy wzięły stanowczo przewagę nad panującymi przedtem teoryami i marzeniami. — Lubo w ostatniem półroczu zjawilo się mnóstwo pism filozoficznych; s tego jednakże nie można wnosić, że wrócił dawniejszy filozoficzny entuzjazm: gdyż, prócz *Filozoficznej nauki o nieśmiertelności*, napisanej przez *Noubicha* (*Philosophische Unsterblichkeitslehre*); *O związku ciała z duszą* przez *Hilhera*; *O idei osobistości* (*über die Idee der Persönlichkeit*) przez *Fichte* syna, zawierających w sobie nowe teorie, — inne filozoficzne książki, ściągają się albo do historii Filozofii, albo traktują o zastosowaniu jej do życia, doświadczenia i Chrześciańskiej wiary. *Cousin* mówi o Francuskiej i Niemieckiej filozofii to, co przed nim powiedział *Schelling*; — *Gruppen* pisze o kierunku czyli dążności filozofii dziewiętnastego wieku; *Salat* o głównych błędach filozofii Niemieckiej; — *Bencke* o stosunku filozofii do doświadczenia; — *Schönmeier* zebrał w jedną książkę swoje przewyborne aforyzmy przeciw *Hegelowi* i wydał pod tytułem: *Filozofija Religii Hegela, porównana z zasadami chrześciańskimi*; — *Rosenkrantz* ogłosił swoje listy, pod tytułem: «Hegel» — *Krug* drukuje powtórne wydanie swego *filozoficznego słownika* «i z morza rodzi się nowe morze» (als sollte das Meer noch ein Meer geboren). *Ritter*, wydaje ósmnasty tom swojej *Historji Filozofii*. Doktor *Staudenmaier* rozbiera dzieła *Szkota Erigena* i zastanawia się nad jego wiekiem (*über Scotus Erigena und seine Zeit*). *Fichte* syn wydaje zbiór zupełny dzieł swojego ojca. — Zjawilo się takż nowe wydanie *Nauki o moralności* (*Sittenlehre*), *Schleiermachers*. Nie wiemy gdzie umieścić następne dwa dzieła, czy między naukami przyrodzonymi czy Filozoficznymi: *Pfaffa*, *Człowiek i gwiazdy*, ułamki do historii duszy świata (der Mensch und die Sterne, Fragmente zur Geschichte der Weltseele) i *Geiniga Droga do poznania człowieka i przyrodzenia* (der Eingang in das Innere der Menschlichen und aller Natur). — Pomiedzy teologicznymi dziełami, ważniejsze są te, które ściągają się do Historji i Krytyki teologicznej. — Pisarze wszystkich szkół wyczerpnęli do dna swoje rozumowania; sami nawet eklektycy nie umieją znaleźć juste milieu, wszystko już bowiem jest zbadane a w nowe prorocтва nasz wiek mało wierzy. — Zaskuguje na uwagę ukazanie się znacznej liczby gazet kościelnych (*Kirchenzeitungen*), nie zależące od teologicznych periodycznych wydań, wychodzących poszytami. — Prócz dalszego ciągu obszernego dzieła *Greckich ojców Kościoła* — *Historji kościelnej Gizelera*, i *Historji Missyj chrześciańskich* (*Missionsgeschichte*) *Blumhardta*, zastanawiają jeszcze i nowe wydanie *Berengariusu Turońskiego* (*Berengarius Turonensis*), *Żywot Jana Wessela* przez *Ulmana* i *Bjografija Wiyfilda* przez *Thulcka*. — Godna takż uwagi myśl *Nejdeker*a, o ułożeniu Powszechnego słownika *Historji Religijnej i kościelnej* dla wszystkich wyznań; mającej zawierać naukę wiary, obyczaje, obrządki i t. d. S francuskiego przełożono kazania *Bouillona* i *Flechia*.

W Literaturze *Psychologii* można jako szacowne zjawisko wymienić powtórne wydanie *Historji duszy* (*Ge-*

schichte der Seele) przez *Schuberta*, przełożone z Angielskiego i «*Wypisy z pamiętników lekarza*». Ostatnie dzieło jest nader piękne i uczące; godne zarówno poety i lekarza. — Pracowity *Frydreich* nie przestaje wydawać psychologiczny dziennik, pod tytułem: *Magazin für Seelenkunde*; *Gach* pisze o Fyzjonomice, a *Furman* o ostatnich dniach życia *Gaspera Hausera*.

Z ogromnego zapasu pism, ściągających się do nauk przyrodzonych, wymienimy same powszechnie interesujące, jako to: Popularna Astronomija przez *Herszela* (syna); drugie wydanie dzieła *Linka*: *Przed-Swiat* (Urwelt); przekład Geologii Anglika *Lyella*; *Tajemnica kolorów* przez *Schmitza* (*Geheimnis der Farben*) i *Fiziologia wzroku Bartelsa*; dwie obszernie Naturalne Historje popularnie napisane, jedną wydawaną przez *Okena*, a drugą przez towarzystwo badaczy natury Heideberskie. *Historja naturalna płazów Schintza* i dalszy ciąg wydawanego przez *Gellera* *Słownika nauk fizycznych*. Kontrolerskie pisma o Homeopatii, stanowią obszerny oddział Medycyny Literatury. — Tłumaczy się Encyklopedyczny Słownik Medycyny praktycznej *Jamesa Koplanda*, a *P. Bluf* pisze o teraźniejszym stanie i postępkach Medycyny w Niemczech. — *Blumreich* wydaje krótką popularną *Anatomiją* (populäre Anatomie in einer Nuss); *Geisler* pisze o rozmaitych gatunkach zwierzęcego magnetyzmu; *Herzdorf* o leczeniu za pośrednictwem *idiosomnambulizmu*; *Broughem* wydał dzieła o samogorzeniu (*Selbstverbrennen*) od nieumiarkowanego użycia gorących trunków; *Lippich*, polityczno-arytmetyczny wykład szkody, zadanej ludności i przedłużeniu życia ludzkiego zbytniem użyciem gorących napojów. — Godne uwagi tytuły książek następnych: *K. R. Hofmanna*, Porównawcza Idealna Patologia, (Vergleichende Ideal-Pathologie, ein Versuch die Krankheiten als Rückfälle der Idee des Lebens auf tiefere normale Lebensstufen darzustellen) i *Leipoldta*: Powszechna Antropologia, za pomocą powszechnej Biosofij, przywiedzona do nowych zasad. — (Leupoldts gesammte Antropologie neu begründet durch allgemeine Biosophie).

W Niemczech pilnie zajmują się poznaniem krajów i ludów. — S kart geograficznych najwięcej godzien jest uwagi dla swej obszerności i doskonałego litografowania wielki Atlas Europy, wydany przez *Wörta*; drukująca się przez *Berghauza* nowa biblioteka podróży obiecuje nie mały pożytek. — *Baumstark* wydaje rys starożytnej i nowożytnej geografii. — Przełożona geografia *Balbi* i wyszło trzecie wydanie pożytecznej książki *Hofmana*: *Ziemia i jej mieszkańcy*. — *Wreinmer* pilnie zajmuje się geografją popularną, — pisze historję odkryć geograficznych. — Malownicza podróż *Dumont d'Ourville* około świata, s 500 rycinami tłumaczy się po niemiecku; pruski żeglarz *Dr. Meyen*, zajmuje się także wydaniem swojej podróży około świata: stały się też wiadome *Leslie*, *Jamaisson* i *Hugh Murray* odkrycia na morzach polarnych.

S pomiędzy dzieł o Niemczech należy wymienić książkę *Hofmana*: *Niemcy i ich mieszkańcy*, i drugi oddział najpiękniejszych krajo-brazów *Renu*, wydawanych przez *Tomblesona*; *Historję Niemiec* napisaną przez *Pfistera* (tom 5ty), także i *Historję Niemiec Wolfganga Menzela* (nowe wydanie w jednym tomie); dalej krótką *Historję Filipasa*; ogłoszone w Meiningen dzieło: *Deutsche Vorzeit, Versuch und Vermuthung*; dalszy ciąg uwag *Wedekinda* nad niektórymi Niemieckimi *Historykami* średnich wie-

ków; *książkę kieszonkową Hormajera* i powtórne wydanie jegoż historycznych fresków w *Munichskich arkadach* (Geschichtliche Freske in den Arkaden von München), Oddział specjalnych historycznych książek wzbogacił się dziełami: hrabi *Mailata* — *Historja Austrii*; *Mersi* — *Włochy Austriackie i Tyrol*; — *Badera*, *Historja kraju Badeńskiego*; — *Hansauga* — *Wojna Brandeburska w 1675 roku*; *Hansena* — *Wonsbekska Kronika*; *Hansena* i *Wolfa* *Ditmarska Kronika* (Chronik von Ditmarschen); *Heinza*, *dawne Psalz-Dwóchmostów Xięstwo*; *Kleima* — *Kronika Drezdeńska*; *Niserta*, *Zbiór dokumentów Münsterskich*; *Julicha*, *Autentyczne pamiętniki s czasów dworu Jana Wilhelma III*; *Schönguta* — *Rycerskie zamki*; *Gechhausa*, *Stolmana* wspomnienia z *Historji miasta Münden*. — Ciekawe nadto są: *Charakterystyczne portrety* i «*Berliński byt*».

Z dzieł ściągających się do *Historji Prus*, szczególnie na uwagę zasługują: część czwarta ciekawego opisu życia *Fryderyka Wielkiego*, *wojna siedmioletnia* — przez *Stuhra*, wiele dzieł o *Ustawach Krajowych* i *Rządzie Prus*, i niektóre opisy ostatnich podróży *Xięcia Następcy tronu nad Renem*.

Co do *Szwajcaryi*, wyszła piąta część *Kroniki Berneńskiej Anselma*, przezwanego *Riudem*. Nowe wydanie gazety historycznej: pod tytułem *Helweeya*, która udzieliła już wiele ciekawych dokumentów. — *Opisanie kantonu Zurychskiego*, przez *Mejera Knonau* i kantonu Fryburskiego, przez *Kiunlina*, naostatek *Bohaterki Szwajcarskie*, dzieło *Mejera Knonau* z obrazkami litografowanemi.

O *Włoszech*: *Drumana* — *Historja Rzymu w czasie przejścia pod rząd Monarchiczny*; — *Türka* — *Historja ludu Longobardskiego*; dalszy ciąg wydanych u *Kreitzbauera* w *Karlsruhe* *malarzskich podróży po Królestwie Lombardzko-Weneckiem*; *podróż do Sycylii i Malty* (w Berlinie u *Nikolai*); *Leon wielki i wiek jego* przez *Arendta*. — *Stan Papięski i Papięże*, dzieło *Webera*; tom *Sty* rzeczy godnych pamięci *Pacea* (von *Paccas* *Denkwürdigkeiten*) i *Rzym w 1833 roku*, dzieło dowcipnego *Kölla*, niegdyś sprawującego *Wirtembergskie* interesa na dworze *Rzymskim*.

O *Francji* — *Pamiętniki Panny Avrillon*, o życiu prywatnem *Cesarzowej Józefiny*; trzy tłumaczenia życia *Talleyranda*, napisanych przez *Sallie*; *dwóletnie rządy od 1830 do 1832*, dzieło *Pepina*, *Podróż Królowej Hortensyi we Włoszech, Francji i Anglii w 1831 roku* i *Postrzeżenia Heinla w podróży do Paryża w tymże roku*.

O *Algerze*: *Listy Ewalda i opisanie Algeru* przez *Pfeifera*.

O *Hispanii*: *Pobył w Hiszpanii Lorda Porchester* podczas rewolucyi 1820 roku.

O *Anglii* — *Historja Wielkiej Brytanii Luppenberga*; życie *Canninga*, napisane przez *Stapletona*; *widoki Tamizy* i *podróż po Anglii północnej z 73 rysunkami Tomblesona*.

O *Rossyi* — *Wstęp historyczny do zbioru Praw Rosyjskich*. — *Podróż Parrota na górę Ararat*; *Podróż Behra do Krymu*. — *Historja przesiedlenia do Rossyi 40,000 Ormian*, przez *Neumana*, i o *ludności Finnów zamieszkałej w gubernii S.-Peterburskiej*, przez *Siögrena*.

O *Szwecyi*. — *Drugi tom Historji Szwedzkiej Gejera*.

O *Węgrzech*. — *Nowa edycja Historji Państwa Węgierskiego*, przez *Engela*.

O Grecyi. — Epaminondas i wojna Tebańska, dzieło Baucha, i Historia Alexandra Macedońskiego, przez Drajsena.

Z dzieł ściągających się do Wschodu Machometońskiego, uwagi są godne: Abul-Hassana, Achmeta Ben Mahomed Kodury rodem z Bagdadu, Prawo małżeńskie Muzułmanów; przysłowia Arabskie Burkcharda. — Trzecia część Arabsko-Łacińskiego Słownika *Freytaga*. — Dziesiąty i ostatni tom Historii Cesarstwa Otomańskiego, przez *Hammera*; dalszy ciąg drugiego wydania tegoż dzieła; — *Gul i Bulbul* (t. i. Róża i Słowik), *Hammera*, po turecku i po niemiecku, i nakoniec Wschodnie powieści hr. *Karaczay*.

O Indyach. *Bhogavad Gita*, w Indyjskim i Łacińskim języku wydane przez A. W. *Szlegela*; *Prabodha Chandrodaya*, drama Allegoryczne, wydane przez *Brockhauza*, i krytyczna *Grammatyka języka Sanskryckiego*, przez *Boppa*.

O Chinach. — *Missionarza Gützlaff*, szczegółowe wiadomości o pobycie jego w Siamie i podróży brzegami Cibińskimi do Mondżorskiej Tataryi; *Y-king*, antiquiss. Sinarum liber, ed. *Mohl* i opisanie Japonii przez *Siebolda*.

Pomiędzy wielu dziełami o Ameryce ważniejsze są *Życie i obyczaje Amerykanów*, przez *Thorntona*, *Cesarstwo Brazylijskie*, przez *Akermana*, i przełożone przez Pana Koppe z Hiszpańskiego trzy *doniesienia sławnego wojownika Korteza do Cesarza Karola V*.

Z historycznych dzieł, mających za przedmiot Historią powszechną, prócz wydawanego przez *Heerena* i *Uckerta* obszernego zbioru Historii Państw Europejskich (do którego należą wspomniane wyżej dzieła *Pfistera*, *Gejera*, hr. *Maylat* i *Lappenberga*) wymienimy piąte wydanie *Atlasu* ułożonego przez *Kruse*, służącego do obejrzenia Historii wszystkich Państw Europejskich; 4ty tom Historii Europy od końca XV wieku, *Raumer*; drugi tom dzieła *Ranke*, pod tytułem *Panujący i ludy południowej Europy*; powtórne wydanie *Savigny*—*Historii Prawa Rzymskiego w średnich wiekach*; *Powszechną Historią Pfaffa*; nowe wydanie *Skróconej Historii Pölitza*. — Co się tycze nowożytnej Historii, wyszły: *Venturinięgo Kronika*, *Historyczne kieszonkowe książki* *Bucholtza* i *Wolfganga Menzela*, i skromne dzieło pod tytułem: *wszystko dla wszystkich* (Alles für alle).

Nowsze polityczne wypadki zajmują nie nadto ważne miejsce w bieżącej Niemieckiej Literaturze.—O naradach ministrów w Wiedniu wyszły trzy dzieła *Achorta*, *Agrykoli* i *Grubena*. O Pruskim związku celnym (Zollverein) nic ważnego nie napisano, prócz znajomego dzieła *Nebeniusa*; o Belgium ukazało się dzieło starego Pruskiego patrioty E. M. *Arndta*, i Niderlandskie listy, *Schnaase*; wiele pisano o nadaniu praw obywatelskich żydom, i wyszło nowe dzieło *Rehberga*: *Gerechtigkeit und Staatsgewalt im Bunde*. — Między politycznymi dziełami należy uważać nowy przekład *Macchiavelli*; *Rotteck* i *Welker* przedsięwzięli wydanie nowego Politycznego Słownika (Staats-Lexikon) czyli Encyklopedyi wszystkich politycznych nauk.

Litkow, zajmuje się napisaniem elementarnej książki, o pieniądzech miarach i wagach nowożytnych i starożytnych. *Köker* podaje myśl użycia dróg pochyłych jako środka komunikacyi; a *Lips* pisze o niedogodnościach w Niemczech żelaznych drog angielskich.

Do Historii Sztuk i Estetyki należą (Quatremère de Quincy) życie i dzieła *Rafaela*; *Nilsona* o Sztuce w Ni-

derlandach—*Engelhardta*, *wspaniałe podziemne utwory* (Prachtwerke der Unterwelt), *Shakespeara* kobiece portrety; dzieło *Miss Jamesson* i nowe wydanie *Metryki Apela*.

Pod względem Historii Literatury ciekawe są *Historia handlu księgarskiego w Metz*; kontynuacja nowego zupełnego Słownika xiąg (Bücherlexicon) wydawanego przez *Kejsera* i *Historia zachodniej Literatury Genta*. Zwrócono także uwagę na dotąd zapomnianą starożytną literaturę Niemiecką; zapowiedziano: *Althochdeutschen Sprachschatz Grafa*;—*Kronikę Kolońską rymowaną Hagen*; — *Dzieło der Renner des Hugo von Trimberg*; — *Wzory listów od VIII do XVI wieku* wydane przez *Jäcka*;—*Fryslandską Grammatykę Raska*; nowy przekład *Robensztokka* na terniejszy język Niemiecki znajomego starożytnego poematu—*das Nibelungenlied*. Prócz tego, *Winterfeld* wydaje książkę: «*Jan Gabrieli i jego czasy*» przydatną do poznania kwitającego okresu świętych śpiewów w wieku XVI. *Liryka* wzbogaciła się zbiorem dawno oczekiwanym poezyj *Rükkerta*; prócz tego wyszedł 7my tom *Poezji Uhlanda*, 2gi tom *Poezji Platena* i nowe zupełne wydanie dzieł poetycznych *Wissenberga* i *Tiedge*.—*Wentzig* wydaje wybrane nowe Czeskie poezye, w tłumaczeniu Niemieckim.

W Dramatycznej Literaturze godny jest uwagi przekład dzieł *Silvio Pellico*. — Dają się także widzieć imiona *Aufenberga* *Böse Haus*. *Raupacha* *Robert diabeł*, *Der Nibelungenhort*, *Bracia nieprzyjaźni*, *Duch czasu*, *Król Encio*; *Eberta* *Udalryk* i *Bocena*. Opuszczamy tu almanaki dramatyczne, roczniki i tym podobne książki. Ciekawe dramatyczne sceny s prywatnego życia, napisane przez *Lady Morgan*, przełożył na język Niemiecki *Lax*. Wydrukowano także kilka dawnych scenicznych dzieł *Zieglera*.

W literaturze Romansow i Powieści, oprócz znajomych imion i pism *Belani*, *Bronikowskiego*, *Gersdorfa* *Kruse*, *Launa*, *Leibroka*, *Rellstaba*, *Schäffera*, *Storcha*, *Tarnow*, *Tromlitz* i innych, ukazały się jeszcze *Starożytne Francuzkie Nowelle*, *Wolfa*; trzy tłumaczenia dzieł *Bulwera*; *Powieści Guckowa*, *Barona Sternberg*, *Seibolda* i inne.—*Humoryści* nie zostawali w bezczynności: *Börne* wydał dwa tomy *Paryskich listów*; prócz tego wyszły *Heine* «*Sala*» i dowcipna książka, pod tytułem: *Tutti frutti*, znajomego pisarza, kryjącego nazwisko swoje pod firmą *książęcia Puckler Muskau*. — *Rumohr* wydał *Szkolę grzeczności dla młodych i starych*.—*Czynny Malütz* przyrzeka wydać roczne pody poważnej i we solej *Muzy*.—Wyszły także zupełne dzieła *Webera*, autora interesujących listów Niemca o Niemczech. Jeszcze godna uwagi książka, wydana pod skromnym napisem *Rahel*.

(z *Literatur Blatt*.)

Wozmaitości.

Z Lwowa. — Z początkiem roku przyszłego wyjdzie w Wiedniu, nakładem Księgarni Wenedikta, dzieło: *Lexicon universale librorum slavieorum, qui inde ab anno 1475 usque ad annum 1834 in Bohemia, Moravia, Ungaria, Russia, Serbia, Slavonia, Dalmatia, Croatia, Illiria, Polonia, Silesia etc. et interris confinibus pro-*

dieruni (Powszechny księgospis wszystkich dzieł sławiańskich, wydanych we wszystkich narzeczach sławiańskich od r. 1475 do końca r. 1854, a mianowicie w Czechach, Morawie, Węgrzech, Rosyi, Serbii, Sławonii, Dalmacyi, Krocacyi, Illyryi, Polsce, Szląsku i t. p., także w krajach sąsiednich). Księgospis ten ułożony będzie porządkiem abecadłowym, z dokładnym wyłożeniem wszystkich autorów, tak bezimiennych, jak i pod przybranemi nazwiskami występujących, roku ich urodzenia, śmierci, stanu. Znajdzie tu czytelnik dokładną wiadomość o wydaniach dzieła każdego, o formacie, miejscu druku, nakładniku, wydawcy lub tłumaczu, o cenie sklepowej lub antykwarskiej dzieła, o znanych istnących rękopismach. Oprócz tego dodanych będzie wiele wiadomości bibliograficznych, cytatów i t. p. w języku Sławiańskim, Niemieckim, Francuzkim, Angielskim, Łacińskim, oraz spis dzieł, wyszłych w językach obcych o pismienictwie, języku i dziejach sławiańskich; w końcu wykaz materyi. Dzieło to wypracował Wacław Jerzy Dunder, zarządca księgarni Sławiańskiej Wanedek w Wiedniu. Składać się będzie z ośmiu tomów czyli 500 do 550 arkuszy w formacie słownikowym. Tom I, i II, obejmie: Literaturę Czeską (Czeską, Morawską, Słowacką, Hanacką i t. d.) III i IV. Literaturę Ruską i Staro-Sławiańską (Wielko i Mało-Ruską, Ruteńską, Biało-Ruską, Cerkiewną i t. d.) V. i VI. Literaturę Polską (Wielko i Mało-Polską, Szląską i t. d.) (Życzyłoby należało, by oddział ten był dokładniejszy, jak w podobnych dziełach, nie wyjąwszy nawet sławniejszych, bywa o literaturze Polskiej). Tom VII. i VIII. Literaturę Serbską i Illiryską (Serbską, Bułgarską, Dalmacką, Bośniacką, Horwacką, Korytańską, Sławieńską, Illiryską i innych pomniejszych południowych rozrodów). Na dzieło to przyjmują przedpłatę we wszystkich księgarniach krajów sławiańskich. (z R. L.) (Kor. War.)

— Wydawca Magazynu Powszechnego w Warszawie zapowiada wydawanie w następującym roku dwóch jeszcze, s tém pismem związek mających, dzienników: 1) Magazyn czyli dziennik mód i przyjemnych wiadomości, i 2) Magazyn przyjemny i użyteczny dla dobrych dzieci.

Pierwszy kosztuje 36 do 40 złotych, ostatni 10 złotych rocznie. Kto zaprenumeruje na Magazyn Powszechny i na Magazyn dla dzieci, zapłaci tylko razem 24 złote, kto zaś zaprenumeruje na magazyn mód i magazyn mód otrzyma przy tém pismo dla dzieci bezpłatnie.

— Otrzymaliśmy tu z Warszawy *Polski, Ruski, Astro-nomiczno-Gospodarski, Nowy Kalendarz Powszechny*, wydany na rok przyszły 1855 przez P. Kajetana *Lubicz-Niezabitowskiego*, znanego już dzieł kilku autora i tłumacza. Przyjemną jest, po raz to podobno pierwszy, widzieć na czele książki tego rodzaju imię światłego literata. Oddawna już do żądania zostawało, iżby Kalendarze, te książki najpowszechniej rozchodzące się, przeznaczone do codziennego użytku ludzi wszelkiego stanu i mienia, w dobrych znajdowały się ręką i służyły za środek roznoszenia pożytecznych wiadomości i prostowania błędów najbardziej popularnych. Życzenie to, z lichwą, powiedzieć można, ziszczonem zostało. Kalendarz nowy, obok ozdobnej powierzchowności, upiękrozony rycinami, i, jak na Ka-

alendarz, ledwie że nie zbytkowego wydania, zawiera mnóstwo wiadomości wszelkiego rodzaju, prawdziwie użytecznych. W tym oddziale, będącym w większej części płodem znanych pisarzy, i składającym obszerną książkę, nie ograniczono się artykułami do powszechnego pojęcia zastosowaniami — znaleźć tam można rzeczy i do wyższej sfery nauk należące i, zaponniawszy że się czyta Kalendarz, (tytuł u nas przez złe tego rodzaju książki osławiony), przyjemnie na czytaniu jego czas spędzić. Musimy też wydawcy podziękować, że w części czysto kalendarzowej, zamiast niedorzecznych przepowiedni o pogodzie i deszczu *stronami*, obok wyliczonych dni i świąt, umieszczony jest kalendarz leśny i ogrodowy, ze wskazaniem prac każdemu miesiącowi właściwych, z ogólnemi przepowiedniami zmian powietrza, na gruntownych obserwacyach opartemi. Słowem książka ta stanowić będzie epokę w naszej popularnej literaturze. My, Litwini, winniśmy wyznać, żeśmy daleko w tym względzie w tyle się zostali i niema wątpliwości że ten koronny Kalendarz nie jeden tysiąc litewskich złotych za Niemen wywabi. Mówię *złotówek*, bo złoty tylko kosztuje.

— Syn znanego margrabi Cagliostro, służy teraz za chłopca w jednej Londyńskiej Kawiarni.

— Na wyspach Dominica i Martinica gwałtowny huragan zniszczył wiele domów i plantacyj. — Mnóstwo też ludzi utraciło życie. — Gazety angielskie napelnione są opisami burz teraz panujących na morzu i wyliczeniem wielkiej liczby rozbitych okrętów z ludźmi i ładunkiem.

— Dajemy tu co do słowa następne dziwne opowiadanie z gazety Londyńskiej *Morning Herald*. «W mieszkańcach kwartałów przyległych zgorzałemu pałacowi parlamentu wielkie teraz wrażenie wzbudza widmo, ukazujące się od niejakiego czasu w korytarzach i sklepieniach pod Izbami parlamentowemi, na zachodnim końcu krytego przechodu, w którym dotąd jeszcze sklepy zwane od imienia Guy Vaux *) dają się widzieć. Widmo to przechadza się powoli, lecz z wielką ostrożnością, i niknie natychmiast skoro się doń chcą zbliżyć; ukazuje się o zmroku. Mieszkańcy teraz przypomnieli sobie że taż sama postać i dawniej była widywana, lecz przed pożarem nikt na to uwagi nie zwracał.» Wydawca gazety, s której ten wyciąg bierzemy, dodaje, że starał się dociec tej tajemnicy, lecz że badania jego pozostały bez skutku.

— P. Gachard, Konserwator archiwum Królewskiego w Bruxelli, uczynił ostatniemi dniami ważne odkrycie: wynalazł opis zdobycia Tunisu, spisany własną ręką Karola V i adressowany do jego siostry Maryi, małżonki ówczesnego rządcy Niderlandów. Ciekawy ten akt datowany jest 25 Lipca 1535 roku w Tunisie. Król Belgów zamierza rozesłać jego kopie wszystkim bibliotekom publicznym.

*) Guy Vaux należał do sławnego prochowego spisku (gunpowder plot) w XVII wieku jakoby w Londynie odkrytego, którego celem było obie izby parlamentu, w czasie zgromadzenia, wysadzić na powietrze. W tych to sklepach znaleziono podłożone prochy. Ta karta historii angielskiej nigdy dostatecznie wyjaśnioną nie była. (Wyd. Tyg.)